

Orijinal Makale / Original Article

Avangart aksesuar tasarımında geleneksel kadın başlıklarının kullanımı: Bir uygulama örneği

The use of traditional women's headwear in avant-garde accessory design: An application example

Çisem GÜRKAN¹, Zehra DOĞAN SÖZÜER^{2,*}

¹Haliç Üniversitesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Anasanat Dalı, Sanatta Yeterlik Programı, İstanbul, Türkiye

²Haliç Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, İstanbul, Türkiye

MAKALE BİLGİSİ

Makale hakkında

Geliş tarihi: 22 Mayıs 2023

Revizyon tarihi: 15 Ağustos 2023

Kabul tarihi: 16 Ağustos 2023

Anahtar kelimeler:

Aksesuar, başlık, avangart,
tasarım.

ARTICLE INFO

Article history

Received: 22 May 2023

Revised: 15 August 2023

Accepted: 16 August 2023

Keywords:

Accessories, headwear,
avant-garde, design.

ÖZ

Geleneksel ürünlerin günümüz tüketimi içerisine yeniden konumlandırılmasında, zanaatçılık ve otantik materyal gereksinimleri endüstriyel çözümler önerilmesi gereken başlıca unsurlar olarak karşımıza çıkar. Yapılan çalışmalarda sıklıkla endüstriyel üretime uygulanabilir modernizasyon süreçleri irdelemekte ve gelenekselin görünümünün sunulduğu tasarımlar önerilmektedir. Buradaki sorunsal önceliklendirilen alanın 'endüstri için sürdürülebilir' versiyona ulaşmak olması, bölgesel zanaatların; atık azaltma, bölgesel kaynak kullanımı, yerel üretimi güçlendirme ile döngüsel ekonomiye katkı sağlama fonksiyonlarıyla sürdürülebilir kalkınma rolünün ortadan kaldırılmasıdır. Yenilikçi bir anlayışla geleneksele bakıldığında, zanaatın bölgesel ölçekte ekonomik değer yarattığı ve bu bakımdan fonksiyonel olduğu görülmekte, bu perspektifteki çalışmaların ise yerel, düşük etkili malzemelere öncelik verdikleri ve atıkları en aza indiren teknikleri kullandıkları için sürdürülebilir tüketim adına bir model sağlayabileceğini göstermektedir. Bu bakımdan tasarımcıların yönelimi, üretim biçimlerinde ve malzeme kullanımında sürdürülebilir tasarımı benimsemek olmaktadır. Giysi ise üretildiği dönemin ve coğrafyanın yerel kültürünü, sosyo-kültürel yapısını yansıtan bir unsur olması nedeniyle geleneksel ürünler içinde sıklıkla incelenen bir konudur. Giysi ve süsleme teknikleri tasarımcıların geleneksel teknikleri geliştirerek sanatsal ürün elde ettikleri bir alandır. Bu çalışmanın amacı, kültürel değer teşkil eden Anadolu kadın başlıklarının barındırdığı kumaş, motif, bağlama gibi kendine has unsurlarına sadık kalınarak yerel tekniklerin ve otantik malzemelerin kullanıldığı sanatsal eserler ortaya koymaktadır. Öncelikle zanaatın metodolojik olarak tasarımda kullanıldığı yenilikçi çalışmalar incelenecek, Ege Bölgesi ili yörelerinden seçilen kadın başlıkları materyal, teknik ve form bakımından incelenecektir. Seçilen üç başlıkta uygulanan teknik ve malzemelerden yola çıkılarak artistik çizimler yapılmış ve zanaatın özüne uygun üretim anlayışıyla avangart tasarımların ortaya konması hedeflenmiştir.

* Sorumlu yazar / Corresponding author

*E-mail address: zehradogan@halic.edu.tr

ABSTRACT

Craftsmanship and the need for authentic materials emerge as crucial factors that need industrial “solutions” in the repositioning of traditional items within modern consumption. Studies frequently look at appropriate modernisation techniques for industrial production and recommend traditional-looking designs. The issue with this is that the priority is on creating a “sustainable version for industry,” which eliminates the function of local crafts in sustainable development with functions like waste reduction, utilizing local resources, boosting local production, and contributing to a circular economy.

By adopting a modern perspective on tradition, craftsmanship is understood as producing economic value on a local level and has a practical component. Studies that take this angle highlight regional, low-impact materials and use waste-reduction strategies offer a role model for sustainable consumption. As a result, the emerging trend for designers is to use sustainable production techniques and materials. Clothing is commonly studied within traditional items because it is a component that represents the regional culture and socio-cultural structure of the time and place in which it was made. Garments and decorative techniques form an area where designers develop traditional techniques to create artistic products. The aim of this study is to present artistic works that incorporate local techniques and authentic materials, while staying true to the distinctive elements of Anatolian women’s headdresses, such as fabric, motifs, and binding, which represent cultural value. Firstly, innovative sustainable studies that utilize craftsmanship as a methodology in design will be examined, and women’s headdresses selected from various regions in the Aegean region will be analyzed in terms of material, technique, and form. Based on the techniques and materials applied to three selected headdresses, artistic drawings will be produced, aiming to present avant-garde designs in line with the essence of craftsmanship.

Cite this article as: Gürkan, Ç., & Doğan Sözüer, Z. (2023). The use of traditional women's headwear in avant-garde accessory design: An application example. *Yıldız J Art Desg*, 10(2), 56–70.

GİRİŞ

Anadolu giyimi ve kullanılan tekstillerde yer alan süslemeler, güncel sanatta anlatı yönünden zengin bir kaynak olmuş ve ayrıca tasarıma ilham vermiştir. Anlatının zenginliği kullanılan coğrafyanın çeşitliliği, toplumsal kültüre öğelerin yer alması ve tarihinin köklü olmasıdır. Kökenlerine ilişkin yapılan araştırmalarda Anadolu insanına ait giyim hakkındaki en eski belgeler M.Ö. 8000 yılına dayandığı bilinir. Öncelikli olarak dokumanın, bitkilerin örülmesi ile başlamış ve zamanla gelişmiş olduğu görülür ve hayvansal kaynaklarda ise yünün, ilk liflerden biri olarak kayıtlara geçmiştir. Keten ise M.Ö. 6500’lü yıllarda kullanılmaya başlanmış, pamuk ise ilk defa Hindistan’da ekilip değerlendirilmiştir (Türkoğlu,2002, s.9). Araştırmalara göre, M.Ö. 1000 öncesinde insanlar kuzey ve doğu bölgelerinden günümüz İtalya’sının orta kesimlerine göç etmeye başlamış; M.Ö. 800 civarında bölgeye günümüz Türkiye’sinde bulunan Küçük Asya’dan daha fazla insan göç etmiştir. Etrüskler olarak bilinen bu insanlar, eski Yunan, Mezopotamya (merkezleri günümüz Türkiye’sindedir) ve Asya kültürlerinden gelen gelenekleri ve kıyafetleri yanlarında getirmiş ve kendilerine ait bir kültür geliştirmişlerdir (Pendergast vd., 2004, s.170). Tarih öncesi dönemlerde kıyafet ve başlıklar geleneksel toplumlarda çeşitli kesimler arasındaki farklılıkları simgelemiştir (Şahin,2019). Osmanlı Dönemi’nde Sultan II.

Mahmud’un 1829 yılında yürürlüğe koymuş olduğu kıyafet nizamnamesi ile birlikte, bu tarihe kadar toplumsal farklılıkları belirleyen giysiler ve başlıklar, artık toplumu birleştirmeyi hedefleyen bir araç olmuş ve fes ortak bir başlık olarak belirlenmiştir (Quaratet,1997, s.403-425).

Koç ve Koca’ya ait geleneksel kadın başlıkları konusunda 2016 yılında yayınlanan tipolojik çalışma ile Koca ve Kırkıncioğlu’nun 2016’da yılında yayınlamış oldukları gösterge bilimsel çalışmaları, bu araştırmada geleneksel kadın başlıklarının detaylı incelenmesine katkı sağlamıştır. Bununla beraber Bekkerman ve Kovalyov’un 2019 yılında küratörlüğünü üstlendiği ve kitap haline getirilen “*Central Asia: A Treasure Trove*” adlı sergi çalışması, süsleme sanatının geleneksel giysi ve aksesuarlar üzerindeki tarihsel önemi ile o topluma ait gelenek ve göreneklere günümüze aktarmaktadır. Yayınlanmış ulusal kaynakların yanında, geleneksel giysilerin farklı toplumlarda tarih öncesi dönemlerde nasıl ve nerede ortaya çıktığını ve günümüzde nasıl bir konuma sahip olduğunu inceleyen uluslararası yazılı ve görsel kaynaklardan da faydalanılmıştır. Quataert’in 1997 yılında yayınlanan “*Clothing Laws*” başlıklı makalesinde Osmanlı Dönemi’ne ait giysi geleneklerini sosyo-kültürel ve siyasi açıdan incelemiştir. Pendergast vd. “*Fashion Costume and Culture*” adlı 2004 tarihli kitaplarında, farklı toplumların göç hareketleriyle taşıdıkları ve birbirinden aldıkları kültürel öğelerden biri olan giysinin oluşum

süreci hakkında yaptıkları çalışmada, tarih öncesi dönemde Türkiye topraklarının oynadığı rolden bahsedilmiştir.

Ayrı bir araştırma konusu sayılabilen geleneksel nakış ve süslemelerle ilgili Bekkerman ve Kovalyov'un (Bekkerman and Kovalyov 2019 s.7) çalışmalarında, Orta Asya'da nakış ve süsleme sanatının ortaya çıkış şekli ve nedenleri, farklı toplumlarda üstlendiği görevler incelenmiştir. Geleneklerine göre nakış ve süsleme sanatı, anneden kızına geçen önemli bir miras olarak kabul edilmiş, bir evi anı defteri, yazı dili olarak kaydedilmiştir. Kız çocukları küçük yaşlardan itibaren, beceri ile aile ve etrafında kabul görülmek için yaptığı nakış ve süslemeleri arşivler ve yakın çevrenin bir araya geldiği etkinliklerde (düğün vb) sergiler, beğeniye sunar (Bekkerman and Kovalyov,2019, s.7). Bu bağlamda giyinme unsurların geçmişinde toplumsal etkisinden bahsetmek gereklidir.

Bu çalışmanın evrenini geleneksel Türk kadın başlıkları oluşturmaktadır. Ege Bölgesi'nde bulunan Aydın, Ödemiş ve Çal yöreleri örneklem; kumaş, bağlama, renk, süsleme ve nakışları içerir örneklerden tercih edilmiştir. Görsel taramada özgünlüğünü korumuş, incelenmeye uygun kadın başlıkları ve aksesuarları ile ilgili ulusal ve uluslararası literatür taranmış ilişkili yayınlar gözden geçirilmiştir. Renk ve desen çeşitliliğinin olmasının yanında bu başlıkların ifade ettikleri anlam ve öneminden dolayı Ege Bölgesi'ne ait kadın başlıkları incelenmiştir. Bu başlıkların ve aksesuarların buldukları bölgelerin iklim şartları, kullanım alanları (ev içi, günlük, düğün vb.) ile bağlama şekilleri ile, seçilen 3 adet başlığın bağlama stilleri oluşturulan teknik analizde incelenmiştir.

Çalışma İstanbul Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen Haliç Üniversitesi İMSAM Projesi (İslam Mimarisi ve Sanatları Araştırma ve Uygulama Merkezi) bünyesinde yürütülmüştür. Yayının içeriği İstanbul Kalkınma Ajansı veya Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın görüşlerini yansıtmamakta olup, içerik ile ilgili sorumluluk yazarlara aittir.

Kadın Başlıklarında Yenilikçi Tasarımlar

Yenilikçi tasarım kavramı tasarım tarihinin her dönemine ait bir kavramdır, özündeki yenilikçi ifadesi değişkenliği ifade eder ve tasarım, bir düşünme eylemidir. Pek çok farklı çalışmada bir plan ya da eskizi yapmak üzere tasarımcının zihninde canlandırması sürecine, tasarımcının zihninde canlanan biçime, ya da zihinde canlandırılmasından sonra üretilme aşamasına kadar yapılan faaliyetler bütününe denmektedir. Tüm bunların ortak paydası tasarımın insanın zihinsel faaliyetlerinin bir sonucu, daha iyiyi arama çabasının bir göstergesi olmasıdır (Gürcüm ve Arslan, 2016, s.1047). "Avangard" kavramı ise aslında askeri birliklerin önde gelen kısmını ifade eder ancak yirminci yüzyılın ilk yarısında öncelikle mimari ve kültürdeki stil tanımını için kullanılmaya başlanmıştır. Daha sonra moda alanına girmiştir. Avangard kostümün temel özelliği "normatif kanonların reddine odaklanmak"tır, Avangard giysi veya aksesuar, geleneksel giysinin sahip olduğu koruma ve kişisel bilgi iletmeye yönelik işlevlerini kaybeder. Yeni

bir sanatsal imaj oluşturma ve bilinçli bir özellikle dikkat çekme işlevleri öne çıkarmayı hedefler (Yezhova vd. 2020, s.85).

Avangart başlık, avangart moda hareketinin popüler bir yönü olarak karşımıza çıkar. Aksesuarda sıra dışı veya geleneksel olmayan malzemeler ve şekiller kullanmayı kapsar ve tasarım olarak oldukça karmaşık veya hatta gerçeküstü denilebilecek sınırlarda olabilir. Avangart başlık örnekleri arasında, tel veya kâğıt gibi geleneksel olmayan malzemelerden yapılmış büyük şapkalar, karmaşık tasarımları veya geleneksel olmayan şekilleri olan başlıklar bulunur. Avangart başlık, moda pistlerinde, editöryal fotoğraf çekimlerinde ve avangart sanat kuruluşlarında görülebilir. Avangart başlık tasarımcıları ve sanatçıları arasında Philip Treacy, Stephen Jones ve Issey Miyake gibi isimler bulunmaktadır. Şekil 1, Şekil 2 ve Şekil 3'de yer alan başlıklar tasarımında gerçeküstü arayışlara ve süsleme ile yapılan yenilikçi çalışmalara örneklerdir.

Şekil 1. Avangart başlık tasarımları, Philip Treacy.

Şekil 2. Avangart başlık tasarımı, Stephen Jones.

Şekil 3. Avangart başlık tasarımları.

Türkiye’de Başlıkların Geleneksel Kadın Giyimindeki Yeri

Geleneksel giysi, dünyada birçok milletin benimsediği milletlerarası moda kıyafetler dışında; her milletin tarihinden ve kültüründen gelen, günümüzde sadece bazı köylerde yaşatılan ve çoğu müze vitrinlerine kaldırılmış kıyafetlere denilmektedir (Kırkıncioğlu, 2015, s.6). Anadolu’daki geleneksel Türk kadın giyiminin temeli, kökü Türkistan’a (Orta Asya) dayanan kuplu atlı-göçebe giyimidir. Yaşam biçimine göre yaratılan bu işlevsel giyim tarzıyla, Türk kadını hareket ederken de rahatlık kazanarak esnek davranabilmekteydi (Gargi, 2007, s.96). Anadolu’da yaşayan kadınlar, evlendikten sonra ilk çocuklarını dünyaya getirene kadar eşlerinin aileleri tarafından duygularını özgürce ifade etmeleri kısıtlanmıştır. Bu sebeple kadınlar duygularını, halı ve kilim dokuyarak ve baş aksesuarları yaparak ifade etmeye başlamışlardır. Örneğin; eğer bir kadın oyalı eşarabının etrafını kırmızı biberlerle süslemişse eşi ile kavgalı olduğunu anlatmaktadır (Cline, 1984, s.1). Giysi ve aksesuarlarda kırmızı renk sıklıkla kullanılmıştır. Mavi, yeşil, turkuaz, siyah, bej, beyaz, Türk kumaşlarında kırmızı renkten sonra en çok kullanılan renkler olmuştur. 16. Yüzyıl ortalarından itibaren çiçekler her sanat dalında uygulama alanı bulmuş, Türk kumaşlarında da çeşitli çiçek kompozisyonları kullanılmıştır (Halaç ve Baran, 2018, s.2816). Giysi süslemelerinde ise lale, karanfil, gül, hilal, çintemani, rumi gibi desenler oldukça sık kullanılmıştır. Kumaşlarda kullanılan renklerin zamanla solmayacak renklerden seçilmiş olması önem taşımaktadır (Koçhan, 2007, s.10). Anadolu’da “başı bağlanmak”deyimiyle ifade edilerek evlenme manasına da gelen başlıkların geleneksel kültürde çok önemli bir yeri vardır (Özdemir ve Değerli, s.3108).

Anadolu kadınının saç kesme stillere ve başlarına bağladıkları süsler, toplumdaki sosyal statülerini anlatan sessiz bir ifade ögesi olmuştur. Örneğin, Muğla’da el dokuması ile

yapılan “uzun çeki”, iki parçadan oluşmaktadır. Bir parçası pembe, bir parçası maviden oluşmaktadır. Beş santimetre eninde, iki metre uzunluğundadır. Başın arkasından bele doğru uzayan şeridin ucundaki 12 santimetrelik kısım, üç sıra metal pullarla işlenmiş ve mavi, sarı, kırmızı yün püsküllerle süslenmiştir. Bu bağın, iki kişinin birleşmesini sembolize ettiği söylenmektedir. Uzun çeki, bu anlamda iki kişiyi birleştiren bir tılsım görevi görmektedir (Kırkıncioğlu,2015, s.39-40). Kadın başlıkları yöreden yöreye farklılık göstermiş olsa da bütün yörelerde çeşitlilik ve anlam zenginliği açısından bütünlük sağlamıştır. Yörük giysilerinde ve baş süslemelerinde kullanılan çiçekler, Anadolu kadın ve erkek giyiminde önemli bir süs aracı olmuştur. Kadın başlıkları el yapımı çeşitli çiçekler, oylar ve yazmalarla süslenmiştir. Doğada bulunan çiçekler, kadın giyiminde önemli bir yere sahip olmuştur. Kadın baş aksesuarlarında kullanılan çiçek süslemeleri çeşitli anlamlar taşımaktadır. Sümbül çiçeği, aşkın sembolü olmuştur. Mor sümbül, aşık kıızı; pembe sümbül, nişanlı kıızı ve beyaz sümbül, bağlılığı sembolize etmiştir. Karanfil oyasını gelinler ve evli kadınlar başlarına takmış, Gül oyası ise bazı yörelerde gelinler tarafından bağlanırken, bazı yörelerde genç kızlar bağlamıştır (Tezcan, s.262-263). Anadolu’da dört mevsim yaşandığı için, burada yaşayan halk, soğuk kış aylarında yünden yapılan aba türü kalın örgülü dokumalar kullanmışlardır. İklim şartları göz önünde bulundurulduğunda Anadolu’nun iklimi, orta Asya’ya göre özellikle Ege, Akdeniz, güneydoğu Anadolu’da daha sıcak olduğu için bu bölgelerde daha açık renkli ve ince kumaşlar kullanılmıştır. Doğu bölgelerde ise soğuk iklimin etkisi ile kadınlarda birkaç entarinin üst üste giyildiği bilinmektedir (Yıldız, 2002, s.187).

Türkistan sanat kültürünün en önemli olgularından biri olarak kabul edilen nakış sanatı, çeşitli boyut ve işlevlerde Anadolu kültüründe de çeyizlerin bir parçası olarak

yer almış, giysi ve aksesuarlarda da sıklıkla kullanılmıştır. Ağırıklı olarak doğadan ilham alınarak stilize edilen desenler, toplumlarda çeşitli inançların sembolü haline gelmiştir (Bekkerman ve Kovalyov,2019,s.7) Türk halk giysileri, zengin dokuma ve süsleme çeşitleri ile çok sayıda parçadan oluşmaktadır (Koca., s.240,241). Kat kat giyinme geleneği, Türk giysilerinin zenginliğini ve çeşitliliğini ifade eden en önemli özelliklerindedir (Kırkincioğlu,2015, s.48) Başa, bedene ve ayağa giyilenler ile giysileri tamamlayan takılar ve süslemelerden oluşmaktadır. Takı ve süslemeleriyle bir bütün olarak bu giysiler kültürel öğelerin estetik ile birleşiminin en güzel örnekleri olarak görülmektedir. Anadolu'nun hemen her yöresinde benzer biçimlere sahip olan giysilerin süsleme ve işleme teknikleri, buldukları bölgeye özgü çeşitlilik göstermektedir (Koç ve Koca., s.240,241).

Geleneksel giysilerde görülen sembolizm, Türk inanç sistemi ve toplumsal yapının bir yansıması olarak ortaya çıkmış ve bu nedenle giysilerde görülen bu sembolizm, "Türlere özgü" olarak nitelendirilmiştir. Anadolu köy ve kasabalarından gelen kadınlar, şehirlere göç etmeye başladıkça geleneksel başlıkların biçimleri de değişmeye başlamıştır. Eşarp, tülbent, yemeni gibi geleneksel formlar kent yaşamına uyarlanarak çağdaştırılmıştır. Bunun sonucunda kentleşmiş başlık formları baş örtüsü olarak

adlandırılmış ve 1980'lere kadar Türkiye'nin büyük şehirlerinde yaygın olarak kullanılmıştır (Nas, 2012, s.32).

Ege Bölgesi Geleneksel Kadın Başlıkları

Ege Bölgesi geleneksel yaşamında kadın giyimi sokakta giyilenler, evde ve çalışma sırasında giyilenler ve özel günlerde giyilenler olmak üzere üç kısımdan meydana gelmektedir. Sokakta giyilen giysiler, İslami geleneklerin kabul gördüğü, her sınıftan kadının dışarıya çıkarken giydiği, kolları parmaklarına kadar uzun, etekleri de yere kadar uzayan ferace denilen giysilerdir Ev içerisinde ve çalışırken genellikle şalvar giyilmektedir. Özel günlerde ise daha renkli, çeşitli, üç etekler, güllü basma entariler ve oyalı yazmalar tercih edilmiştir (Ünal, 2008, s.479,480). Geleneksel yapı içinde kentleşmeye doğru kayan yerleşik kesimde kadın, ev içinde ve üretim sırasında önceleri alta don denilen şalvar, üstte de zıbın denilen bir çeşit bluz giyilmekteydi. Günümüzde, genellikle kışın pazen, yazın basma kumaşlardan şalvar giyilmektedir. Ege Bölgesi giyimi incelendiğinde, ev giyimine benzer eski giyim parçalarının (iç gömlek, zıbın, içlik) değişime uğrayarak kullanıldığı bilinmekte, günümüzün modern giyimindeki giyim parçalarıyla da yenilenerek bütünleştiği görülmektedir (Gargi, 2007, s.97,98.) Başlıklarda ise bölgeye göre değişiklikler görülür. Şekil 4 ve 5'de yer alan ege bölgesinde farklı kullanımlara örnektir.

Şekil 4. İzmir, Manisa, Aydın illerine ait kadın başlıkları, Zeynep Gargi, 2007, s:113.

Şekil 5. Ege Bölgesi yöresel kadın başlıkları, Ege Bölgesi Kadın Başlıkları Sergisi.

Şekil 6. Geleneksel gelin başlığı, Merkez Kapıkaya Köyü, Kozak Alevi Türkmen, Bergama, İzmir, 20.yy ortaları, Jean-Marie Criel, Kavak Costume Collection-Antwerp/Belgium.

Şekil 7. Nakışlı yazma, tel kırma tekniği, 20.yy başları, Aydın, Jean-Marie Criel.

Şekil 6 ve Şekil 7'de süsleme tekniklerinin ve aksesuarların yoğun biçimde gelin başlıklarında kullanıldığı görülmektedir. Şekil 7'de Aydın İli başlığında ise tel kırma tekniği görülmektedir.

Sokak giyiminde başa örtülen üstlük adı verilen giysi, Batı Anadolu kasabalarında özellikle yaşlı kadınların başlarına örttükları bir giysi olarak günümüzde de kullanılmaktadır. Dokumasında genellikle kareli ya da çizgili bir tasarımı görülmektedir. Ege Bölgesi'nde kadınların sık kullandığı bir başka giysi de şalvar üzerine giyilen ve belden yere kadar uzanan peştamal adı verilen giysidir. Gargi'nin 2008 yılına ait çalışmasında, Peştamal, İzmir'de Tire, Ödemiş, Bayındır çevresinde, Aydın illerindeki bazı kasabalarda ve ova köylerinde o dönemde hala kullanıldığı yazmaktadır. Boyuna çizgili ipekli ya da pamuklu kumaştan çeşitleri vardır. Rengi genellikle bordo ve mordur. Gelin giyimi geleneksel toplumlarda yeni bir döneme geçişin sembolü olarak büyük önem taşımaktadır. Günümüzdeki yeni yaşam koşullarının etkisiyle, geleneksel gelin giyimi de evrensel bir geleneğe uyularak dönüşüme uğramış, yerini beyaz gelinliğe bırakmıştır. Bugün, özgün giysileri olan birçok yörede gelin, kına gecesinde çok renkli geleneksel gelinliğini, düğün günü ise beyaz gelinliğini giymektedir. Bu kültürlerde yeni bir evlilikle topluluğun da yenilenmesi düşüncesi yaygın bir inanıştır. “Evlilik birliği kozmik ritim ile bütünleşen ve bu bütünleşmeyle geçerlilik kazanan bir ayindir... Her nikah birleşmesinde dünya yeniden doğar” (Gargi, 2007, s.94-98). Aşağıda yer alan Şekil 8'de yöresel bir gelin başlığının merkez ile göre daha küçük ve pratik olduğu görülmektedir.

Şekil 8. Yöresel gelin başlığı, Soma/Manisa, 20.yy başları, Jean-Marie Criel, Soma Municipality Ethnographic Collection.

Aydın İli Kuşadası Yöresinde Kullanılan Kadın Başlıkları

Zengin süsleme ve kumaş özellikleri bulunan Aydın ili kadın başlıkları, kültürel mirasın estetik ile birleşiminin en güzel örneklerindedir. Kadınlar kıyafetlerini bu başlıklarla süslemiş, düşüncelerini ve duygularını oya, nakış ve motiflerle ifade etmişlerdir (Özdemir ve Değerli, s.3108). Geleneksel giyimler incelendiğinde, yörüğün kaba yünden kalın ve korunaklı giysilerinin yanında, kent etkileşimli

yerli köy giysilerde ipek, kadife, atlas gibi kumaşlar, süslemelerde ise oya, inci gibi daha zarif malzemeler kullanıldığı görülmektedir (Gargi, 2007, s. 95). Aydın İli Kuşadası bölgesine ait gelin başlığı örneğine Şekil 9'da yer verilmiştir. İğne oyası ve süslemelerin yanı sıra Şekil 10 ve Şekil 11'de yer alan festen farkı geline özel kırmızı kumaşın bolca kullanımı ve bedene düşüşüdür.

Şekil 9. Aydın Kuşadası Gelin Başlığı, 1920'ler, Costume Collection- Antwerp/Belgium Jean-Marie Criel.

Şekil 10. Fes, Aydın Bölgesi Kadın Başlığı, Ege Bölgesi yöresel kadın başlıkları, Ege Bölgesi Kadın Başlıkları Sergisi.

Şekil 11. Aydın Bölgesi Kadın Başlığı, Ege Bölgesi yöresel kadın başlıkları, Ege Bölgesi Kadın Başlıkları Sergisi.

İzmir İli Ödemiş Yöresinde Kullanılan Kadın Başlıkları ve Aksesuarları

Geleneksel giysilerini ve giyim tarzlarını günümüze kadar korumuş olan ve sürdüren yörelerden biri İzmir'de yer alan Ödemiş ilçesidir (Eğri, 2017, s.140.). Çetin'in Ödemiş yöresi geleneksel kadın takıları üzerine Ödemiş Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi'nde yaptığı incelemede başa takılan takıları alınlık, tepelik, küpe ve taçlar olarak sınıflandırmıştır. Resim 9'da yer alan broş benzeri takı aksesuarının alınlığın merkez süslemesi olarak kullanıldığı belirtilmiştir. Bu takı aksesuarının en belirgin özelliği, orta kısmında yer alan ve ele benzeyen, bu sebeple Fatma Ana'nın eli olarak tanımlanan stilize edilmiş bitkisel motiftir. Bu aksesuarda telkâri tekniği uygulanmıştır. Alınlık ise, fesin ön kısmından yanlara doğru sarkıtılmak suretiyle kullanılan, çeşitli metal, boncuk ve taşlarla süslü, bol zincir kullanılan takı türüdür (Çetin, 2007, s.118.) Anadolu kadının başına taktığı tepelikler, genellikle kakma tekniğinde olup gümüş paraların zincirsiz olarak doğrudan fesin üzerine dikilmesiyle elde edilmiştir. Taçlarda ise ince altın, gümüş kullanılmış, kısa kenarları yuvarlak, ortası rozet motifli olarak karşımıza çıkmıştır. Bu taçlar, tanrı ve insanlar için adak görevi görürken aynı zamanda bir otorite göstergesi veya süs takısı olarak ta kullanılmıştır (Özkan, 2010, s. 31, 32.). Şekil 12 ve Şekil 13'de alınlık örnekleri yer almaktadır.

Şekil 14 ve Şekil 15'de farklı yörelerden gelin başlıklarına yer verilmiştir.

Şekil 12. Alınlık, ÖYKAM 2011/356E.

Şekil 13. Gümüş Tepelik, ÖYKAM, 2011/351.

Denizli İli Çal Yöresinde Kullanılan Kadın Başlıkları ve Aksesuarları

Anadolu'da yöresel başlıklar ve süslemeleri incelendiğinde, bu süslemelerin uğur, nazar, nişan, bereket, sevgi gibi duyguları ifade eden bir araç olduğu görülmektedir (Koca ve Kırkıncıoğlu,2017, s.144). Başlıkların biçimsel özelliklerini, kesimi, kumaşı, dokusu, rengi, motifi, süslemesi, dikişi ve kullanım şekli gibi unsurlar oluşturmaktadır. Başlıklar üzerinde kullanılan süslemeler, doğurganlık, nazar, bereket, uğur gibi duyguları sembolize etmek amacıyla kullanılmıştır (Koca, 2017, s.144). Denizli iline ait yörelerin çoğunda kadınlar başlarına fes takmakta, fesin üzerine tel kırma baş örtüsü örtülmektedir (Altınay, 2013, s.28).

Şekil 14. İzmir Ödemiş Gelin Başlığı, 1900-1925, Kavak Costume Collection- Antwerp/Belgium Jean-Marie Criel.

Şekil 15. İzmir Ödemiş Gelin Başlığı, Ege Bölgesi yöresel kadın başlıkları, Ege Bölgesi Kadın Başlıkları Sergisi.

Denizli ve çevresinde özel günün kıyafetleri biçimsel olarak benzerlik gösterse de, kumaş, süsleme, isim ve kullanılan başlık yönünden çeşitlilik ve farklılıklar göstermektedir. Şekil 16'da örnek olarak pullu kadife fes görseli yer almaktadır.

Çal yöresinde yaşayan genç kızlar nişanlandıktan sonra, evli kadınlar da genellikle başlarına fes giymektedir. Bu yörede genç kızlar evlendikten sonra da bayramlarda ve özel günlerde Çingil fesinin üzerine ve etrafına ipek erbi

Şekil 16. Pullu kadife fes, Denizli Çal yöresi.

Şekil 17. Tepesi güllü ipek markizet pürgü ve kenarı tığ oyalı dikdörtgen yazma, Denizli Çal yöresi, (<https://www.kulturportali.gov.tr/>).

örterek bu başlığı kullanmışlardır. Yaşlı kadınlar, torun sahibi olduktan sonra altınsız fes takmışlar veya alınlarına kırmızı yazmadan leblebici çekisi sarmışlardır (Kacar, 2018, s234-238). Şekil 17’de Denizli başlıklarında kullanılan tepe süslemeli ipek yazma örneğine yer verilmiştir.

Çal yöresinde genç kızlar, Çingil (altın) Fesi adı verilen, kadifeden dokunmuş, gümüş pullarla süslenen başlıkları gelin olurken takmaktadırlar. Fesin önüne bağlanan “boyama”nın ucuna, erkek tarafının ekonomik durumuna göre dizi haline de 20-30 adet altın takılmaktadır. Yine bu fesin önüne, alın ortasına 1 adet ve kulakların üzerine 2 adet büyük altınlar takıp, üzerine ipek sarılmıştır. Fesin tepesindeki kozaya “ibik” denmektedir. Yeni gelinler, özel günlerde fesin üzerine dikdörtgen biçiminde markizet pürgü, kenarları tığ oyalı yazma, kırmızı-yeşil elmali

yazma, pullu boncuklu yan yazma, telli kırma işi ve üzerine ipek pürgü örtmektedirler (Kacar, 2018, s234-238). Denizli’de bazı yörelerde ise gelinin başına üzeri madeni pullarla süslü motifler bulunan kırmızı renkli, bele düşen al boyma ile gelinin yüzü örtülmektedir. Şekil 18’de gümüş pullu fes görülmektedir.

MATERYAL VE METOD

Araştırma kapsamında incelenen başlıklara ait renk, kumaş, başa giyme biçimleri, süsleme teknikleri ve malzemeleri incelenerek seçilen üç başlıktan hareketle yenilikçi ve sanatsal başlıklar tasarlanmıştır. Tasarım sürecinde önce kaynak görsel, artistik illüstrasyon ve tasarımın teknik çizimi hazırlanmıştır. Her bir tasarımda çeşitli kumaş,

Şekil 18. Gümüş pullu çingil fes, Denizli Çal yöresi.

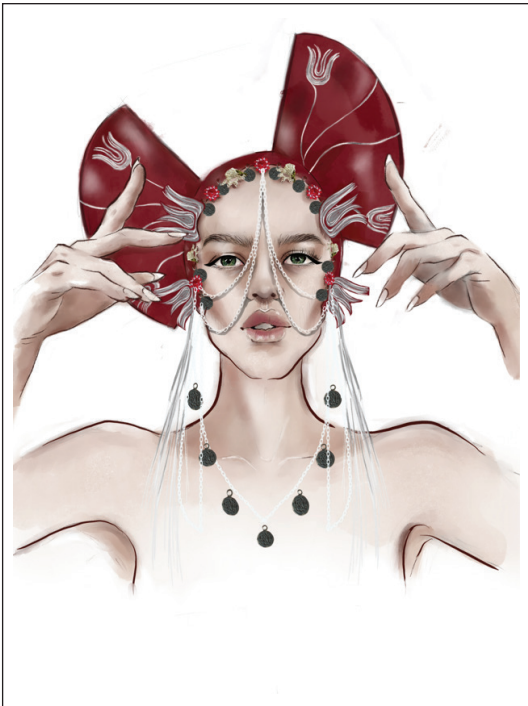
boncuk, metal para, zincir ve sutaşı gibi malzemeler kullanılmıştır. Şekil 17’de başlık saten kumaştan tasarlanmış, üzerine gümüş renkte lale motifi nakışı yapılmıştır. Şekil 19’da görülen başlığın ana malzemesi olan saten, organze kumaş ve çeşitli sutaşları ile desteklenmiştir. Şekil 22’de ise pamuklu amerikan bezi batık tekniği ile boyandıktan sonra kesilip topuzlar oluşturulmuş ve bu topuzlar renkli nakış iplikleri ile tamamlanmıştır. Başlıklarda makine nakışı ve makine dikişi, oya ile süsleme tekniği, metal para, boncuk ve pul işleme tekniklerinin uygulandığı gösterilmiş ve bu tekniklerle ilgili aşamalar görsellerin altında detaylandırılmıştır.

Başlıklara Ait Teknik Çizim Analizleri ve Renklendirilmiş Dijital İllüstrasyonlar

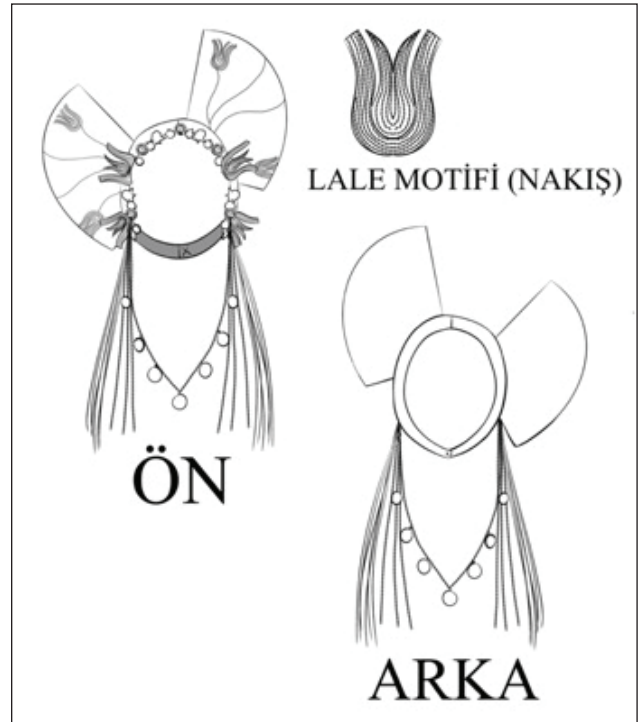
Bu bölümde Ege bölgesinin Kuşadası, Ödemiş ve Çal yörelerinden seçilen, özel günlerde giyilen üç yöresel kadın başlıklarının teknik çizim analizleri ile Procreate uygulamasında renklendirilmiş dijital illüstrasyonlar yer almaktadır. Kumaşların üzerinde kullanılan desen ve motifler ile fesin üzerinde kullanılan metal pullar ve paralar asıl görsellerle desteklenmiştir. İlk çalışmanın tasarım aşamasına Şekil 19’da görülen illüstrasyonla yer verilmiştir. Teknik çözümlenme ve detaylar ise Şekil 20’de yer almaktadır.

Şekil 20’de yer alan teknik çizimde motif ve başlık detayları yer almaktadır.

Aydın ilinin Kuşadası yöresine ait gelin başlığında kullanılan materyaller (oya, zincir, metal para), kumaş ve süsleme biçimleri incelenmiş ve bunun sonucunda

Şekil 19. Aydın ili Kuşadası yöresinden esinlenerek tasarlanan gelin başlığı, dijital illüstrasyon, Çisem Gürkan, 2023.

Şekil 20. Teknik Çizim: Aydın Kuşadası gelin başlığından esinlenerek uygulanan kadın başlığına ait teknik çizim, Procreate, Çisem Gürkan, 2023.

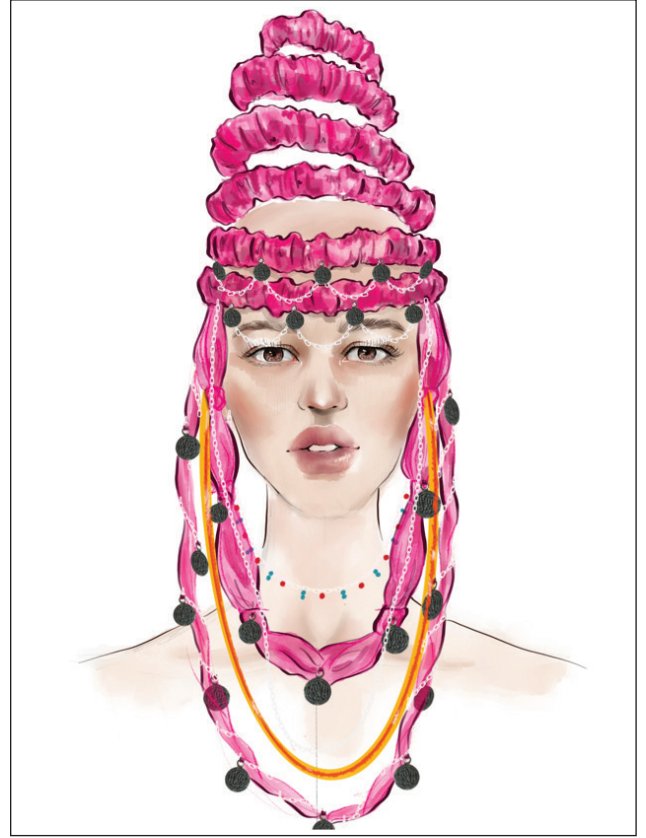
uygulanan güncel başlık tasarımında kırmızı saten üzerine gümüş kordon ip lale motifi olacak şekilde makina nakışı yapılmıştır, Saten kumaşın iç kısmında iki kat ince elyaf kullanılarak başlıkta hacimli bir duruş elde edilmesi amaçlanmıştır. Başlığın alın kısmında 5 adet kırmızı ve 5 adet kırık beyaz olmak üzere toplam 10 adet oya, 10 adet küçük boy metal paralar kullanılmıştır. Başlığın malzemeleri seçilirken aslına en yakın malzemeler araştırılmış ve kullanılmıştır. 4 Adet büyük boy lale motifi, telalanmış kırmızı saten üzerine gümüş kordon iplerle makinada nakış tekniği kullanılarak uygulanmıştır. Şekil 21’de uygulamada görülebilen, başlığın kulak hizasından başlayacak şekilde üzeri oyalara ve paralarla süslenmiş gümüş zincirler gelin çilesi ile birlikte kullanılmıştır. Bu başlık enseden bağlanan bir başlıktır.

Aşağıda yer alan Şekil 22’de İzmir ili Ödemiş yöresine ait geleneksel gelin başlığından esinlenerek uygulanan başlıkta 6 metre uzunluğunda 4 cm eninde pembe saten kumaşın içine 1.2 mm kalınlığında 2 metre uzunluğundaki tel yerleştirilerek kumaşa büzgü elde edilmiş, ardından bu malzeme spiral biçimde olacak şekilde tepeye doğru bükülmüştür. Alın kısmının ilk iki sırasında gümüş zincirler metal paralarla desteklenmiştir. Şekil 23’de orijinalinden esinlenilerek oluşturulan tasarım illüstrasyonuna yer verilmiştir.

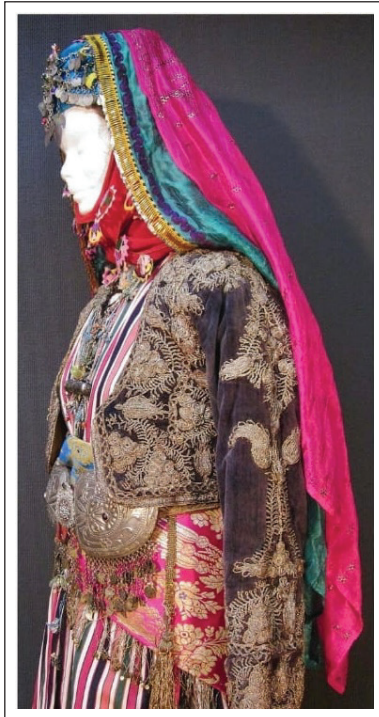
Şekil 24’de yer alan teknik çizimde, başta sabit tutularak yukarı doğru tel desteğiyle konumlandırıldığı görülmektedir.

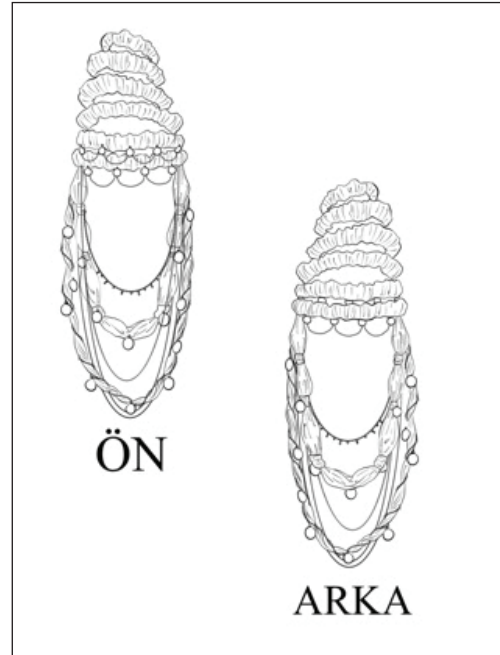
Şekil 21. Aydın Kuşadası bölgesine ait gelin başlığı ve bu başlıktan esinlenerek uygulanan kadın başlığına ait uygulama görselleri, Çisem Gürkan, 2023.

Şekil 23. İzmir Ödemiş yöresine ait gelin başlığı ve bu başlıktan esinlenerek uygulanan kadın başlığına ait dijital illüstrasyon, Çisem Gürkan.

Şekil 22. İzmir Ödemiş Gelin Başlığı, 1900-1925, Kavak Costume Collection- Antwerp/Belgium Jean-Marie Criel.

Şekil 24. Teknik Çizim: İzmir Ödemiş yöresine ait gelin başlığından esinlenerek uygulanan kadın başlığına ait teknik çizim, Procreate, Çisem Gürkan.

Şekil 25. İzmir Ödemiş yöresine ait gelin başlığından esinlenerek uygulanan kadın başlığına ait görseller, Çisem Gürkan.

Şekil 25’de başlığın uygulandığı hali görülmektedir.

Başlığın iki yanından olacak şekilde 6 cm eninde 70 cm uzunluğunda pembe organze kumaş aralarda düğüm atılarak kulak hizasında tutturulmuş, gümüş zincir ve metal paralar sarmal bir şekilde organze kumaşın etrafına sarılmıştır. Sarı ve kırmızı renklerden oluşan su taşı organze kumaşa iki yandan elde dikiş tekniği ile tutturulmuştur. Kırmızı ve mavi renkte kristal boncuklar gümüş zincire takılarak çene altından kolye formunda geçirilmiştir.

Çal yöresine ait geleneksel gelin başlığı günümüz moda-sına uyarlanmıştır. Pamuklu amerikan bezi toz turkuaz ve mor toz boya ile batık tekniği uygulanarak boyanmıştır. Başlığın bonesinde 0,5 cm genişliğinde mor ve turkuaz süet kordonlar makinada dikilerek yüzeyde dokulandırma yapılmıştır. Aynı parçalar halinde 10 cm eninde, 30 cm uzunluğunda kesilen batık kumaş parçaları bükülüp etrafına çeşitli renklerde nakış iplikleri iki tur olacak şekilde sarılmıştır. Hazırlanan 7 adet bükülmüş parçalar döndürülerek elde dikilmiş ve topuz formu elde edilmiştir. Kulak hizasından olacak şekilde iki adet 50 cm uzunluğunda ve 20 cm eninde batık kumaş verev olacak şekilde sağ ve sol taraftan boneye dikilmiştir. Alnın ortasından ve gözün altından geçecek şekilde gümüş zincirler sedef pullarla ve ufak metal

paralarla süslenerek başlığa dikilmiştir. Aynı malzemeler kolye formunda olacak şekilde başlığın iki yanından elde dikiş tekniği ile tutturulmuştur. Bonede kullanılan topuzların etrafından ve arasından çeşitli renklerde boncuklar tele geçirilerek dikilmiştir. Ön ortada bulunan topuz merkez alınarak 1 metre uzunluğunda sedef pullarla ve metal paralarla süslenmiş gümüş zincirin orta kısmı topuzun etrafından sağ ve sol arkadaki topuzların çevresinden dönecek şekilde kumaşa dikilmiştir. Şekil 26’da görülen, çalışmanın esin kaynağı Çal yöresine ait geleneksel gelin başlığının beden boyuna uzanan görseli yer almaktadır.

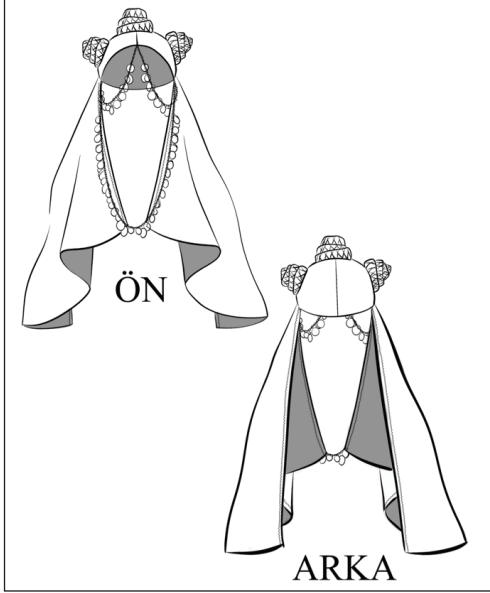

Şekil 26. Denizli Çal yöresi gelin başlığı.

Şekil 27. Denizli ili Çal yöresine ait gelin başlığından esinlenerek uygulanan başlığa ait dijital illüstrasyon, Procreate, Çisem Gürkan, 2023.

Şekil 27'de kumaş renklerine uygun renklendirilen dijital illüstrasyon yer almaktadır.

Şekil 28. Denizli ili Çal yöresine ait gelin başlığından esinlenerek uygulanan kadın başlığına ait teknik çizim, Procreate, Çisem Gürkan, 2023.

Şekil 29. Denizli Çal yöresine ait gelin başlığından esinlenerek uygulanan kadın başlığına ait uygulama görselleri, Çisem Gürkan, 2023.

Şekil 28'de başa konumlandırmaya dair teknik çizim yer almaktadır. Orta kısımdan kesikli olacak şekilde verevden kesilen kumaşın başın şeklini alması sağlanmıştır.

Uygulamanın nihai görünümünü ise Şekil 29'da verilmiştir. Kullanılan desenli kumaş, düğümler ve süslemede günümüz modasından seçilebilecek renkler olabileceği gibi aslında uygun bir palet de uygulanabilir.

SONUÇ

Geleneksel unsurların korunması ve tanıtılmasında sanat ve modanın etkileşimi bir anlatım yolu olarak karışımıza çıkar, bilinen motif ve unsurların yenilikçi üslupta üretimi sanat ve tasarımda olduğu kadar literatürde de kendisini gösterir. Geleneksel giysiler ve aksesuarların yenilenmesinde karşılaşılan sorunsal aslında günümüze uyarlanırsa da gerçekten bir kullanımın gündelik hayatta karşılığını bulmamasıdır. Bu bağlamda bir diğer amaç bunların tanıtımı ve özgünlüğünün farkındalığını toplumda geliştirmek olmalıdır. Yenilikçi ve sanatsal çalışmalar burada kendisini gösterir, bölgesel unsurların evrensel tasarım diline yorumlanması ve akılda kalıcılığın sağlanması sanat ve tasarım yoluyla mümkün olmaktadır. Bu nedenle tarihsel giysileri hatırlatmak amacıyla Denizli iline ait Acıpayam, Çal ve Çivril yörelerinde kullanılan özel gün başlıkları Procreate uygulamasında dijital çizim tekniği ile teknik çizimleri yapılmış ve referans görseller aracılığıyla renklendirilmiş dijital illüstrasyonları yapılmıştır. Bu aşamalardan sonra, incelenen başlıkların yenilikçi başlık tasarımlarına dönüştürülmesi ile ilgili taslak çalışmaları yapılmış ve bu taslaklardan seçilen üç başlık günümüz modasına uyarlanmıştır. İncelenen başlıklarda kullanılan malzemeler ait oldukları dönemde o yörenin kadınları tarafından elde dokunarak veya işlenerek elde edilmiştir. Günümüzde bu malzemelerin büyük bir kısmına ulaşmak pek mümkün olmasa da, benzerleri hala üretilmektedir.

Bu başlıklar güncel moda uyarlanırken asıl başlıklarda kullanılan kumaş, oya, motif, çile vb. malzemeler çeşitli yerlerden araştırılmış ve aslına en yakın olanlar kullanılarak başlıkların asıl kimliklerinin korunması amaçlanmıştır. Bununla beraber sandıklarda saklanan ve günümüzde bu yörelerde sadece belirli günlerde kullanılan geleneksel başlıkların daha geniş bir kesime yayılması ve Tekstil ve Moda Tasarımı alanında akademik çalışmalara kaynak olması hedeflenmiştir.

Etik: Bu makalenin yayınlanmasıyla ilgili herhangi bir etik sorun bulunmamaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, bu makalenin araştırılması, yazılırlığı ve/veya yayınlanması ile ilgili olarak herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Ethics: There are no ethical issues with the publication of this manuscript.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

KAYNAKÇA

- Ak, M. (2017). The Yoruk woman. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(58), 307–336. [Turkish] [CrossRef]
- Altınay, M. (2013). *Denizli'nin Kızılcabölük ilçesi evlerinde ve müzesinde bulunan geleneksel türk kadın kıyafetleri* [yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Giyim Endüstrisi ve Giyim Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı. [Turkish]
- Barstow, A. (1978). The uses of archeology for women's history: James Mellart's the Neolithic at Çatal Hüyük. *Feminist Studies*, 4(3):7. [CrossRef]
- Bekkerman, S., & Kovalyov, M. (2019). *Private us collections*. The National Arts Club Grand Gallery. <https://www.ktb.gov.tr/EN-100171/the-national-arts-club-the-grand-gallery.html>
- Cline, K. W. (1984). *The lost art of the anatolian headdress*. Institute of Current World Affairs.
- Çetin, Ö. H. (2017). Ödemiş Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi'nde teşhirde bulunan kadın takılarının değerlendirilmesi. *İzmir Araştırmaları Dergisi*, (5), 115–131. [Turkish]
- Eğri, Ş. (2017). Ödemiş Müzesi'ndeki kadın giysileri üzerine inceleme. *İzmir Araştırmaları Dergisi*, (5), 139–149. [Turkish]
- Gargi, Z. (2007). *Ege Bölgesi geleneksel kadın giyiminde bel aksesuarları (İzmir, Aydın, Manisa Örneğinde)* [sanatta yeterlik tezi]. T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tekstil Anasanat Dalı. [Turkish]
- Gürcüm, B. H., & Arslan, P. (2016). Ethnographic research and textile design. *The Journal of International Social Research*, 9(43), 1047–1057.
- Halaç, H. H., & Baran, H. Decorating motifs in traditional dresses and historical buildings: Eskişehir example. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(7), 2813–2832. [Turkish]
- Koca, E., Koç, F., & Çoruk, S. (2009). The contribution of traditional garments'components in clothing design as an inspirational resource. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4(3), 88–103. [Turkish]
- Koç, F., & Koca, E. (2011). The clothing culture of the turks, and the entari (part 1:history). *Folk Life*, 49(1), 10–29. [CrossRef]
- Koç, F., & Koca, E. (2016). Typological approach of ornaments used in Turkish folk clothes. *İdil Dergi*, 5(19), 237–262. [Turkish] [CrossRef]
- Koçkar, T. (2008). *Halk kültüründe giyim-kuşam ve süslenme uluslararası sempozyumu bildirileri*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Yayınları, pp. 91–116. [Turkish]

- Nas, E. (2012). Cultural values in traditional Turkish women's headdresses. *Folk Life: Journal of Ethnological Studies*, 50(1), 27–50. [CrossRef]
- Özdemir, B. (2021). Aydın city traditional women's headlines and pattern design applications. *Social Sciences Studies Journal*, 7(85), 3107–3125. [Turkish] [CrossRef]
- Özkan, Y. (2010). *Ethnographic jewellery in Aydın museum* [master thesis]. Science Gazi University Department of the Traditional Turkish Handcraft. [Turkish]
- Pendergast, S., & Pendergast, T. (2004). Fashion costume and culture, clothing, footwear, hairstyles and body decorations through the ages. In: S. Hermsen (Ed.), *Ancient world*. Thomson Gale.
- Quataert, D. (1997). Clothing laws state, and society in the Ottoman Empire, 1720–1829. *International Journal Middle East Studies*, 29, 403–425. [CrossRef]
- Şahin, A. (2019). *Osmanlı Devleti'nde başlık olarak fes'in kullanımı ve feshane-i amire* [yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı. [Turkish]
- Yıldız, D. (2022). An overview of the historical process of clothing. *The Journal of Social Science*, 6(6), 170–190. [Turkish] [CrossRef]
- Tezcan, M. (1983). Giyim olgusuna sosyo-kültürel bakış ve Türklerde giyim. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 16(1), 255–276. [Turkish] [CrossRef]
- Türkoğlu, S. (2002). *Tarih boyunca Anadolu'da giyim-kuşam: Tarih öncesi çağlardan, Osmanlı Devleti'ne kadar*. Atılım Kağıt Ürünleri ve Basım San. [Turkish]

Şekil Kaynakça

- Şekil 1:** Teracy, P. *Avangard başlık tasarımları*. Philip Treacy. <https://www.pinterest.com> Accessed on May 10, 2023.
- Şekil 2:** Jones, S. *Avangard başlık tasarımı*. <https://www.pinterest.com>. Accessed on May 10, 2023.
- Şekil 3:** *Avangard başlık tasarımları*. <https://www.pinterest.com>. Accessed on May 10, 2023.
- Şekil 4:** Gargi, Z. (2007). *İzmir, Manisa, Aydın illerine ait kadın başlıkları, 2007, Ege Bölgesi Geleneksel Kadın Giyiminde Bel Aksesuarları (İzmir, Aydın, Manisa Örneğinde)* [Sanatta Yeterlik Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tekstil Anasanat Dalı.
- Şekil 5:** İzmir Olgunlaşma Enstitüsü. *Ege Bölgesi yöresel kadın başlıkları, Ege Bölgesi Kadın Başlıkları Sergisi* https://izmirolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/ege-bolgesi-kadin-basliklari-sergisi-sanal-sergi_9697928.html Accessed on May 03, 2023.
- Şekil 6:** Criel, J.-M. *Geleneksel gelin başlığı, Merkez Kapıkaya Köyü, Kozak Alevi Türkmen, Bergama, İzmir 20.yy. ortaları*. Kavak Costume Collection-Antwerp/Belgium, <https://pinterest.com> Accessed on May 03, 2023.
- Şekil 7:** Criel, J.-M. *Nakışlı yazma, tel kırma tekniği, 20.yy başları, Aydın*. <https://pinterest.com> Accessed on May 03, 2023.

- Şekil 8:** Criel, J.-M. *Soma municipality Ethnographic Collection*. <https://pinterest.com> Accessed on May 08, 2023.
- Şekil 9:** Criel, J.-M. *Aydın Kuşadası gelin başlığı, 1920'ler, Costume Collection- Antwerp/Belgium* <https://tr.pinterest.com/jeancriel/> Accessed on May 10, 2023.
- Kütahya, Sabiha Tansuğ Koleksiyonu*. <https://tr.pinterest.com/jeancriel/> Accessed on May 10, 2023.
- Şekil 10:** İzmir Olgunlaşma Enstitüsü. *Fes, Aydın bölgesi kadın başlığı, Ege Bölgesi kadın başlıkları sergisi*. https://izmirolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/ege-bolgesi-kadin-basliklari-sergisi-sanal-sergi_9697928.html Accessed on May 03, 2023.
- Şekil 11:** İzmir Olgunlaşma Enstitüsü. *Aydın bölgesi kadın başlığı Ege Bölgesi kadın başlıkları sergisi*. https://izmirolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/ege-bolgesi-kadin-basliklari-sergisi-sanal-sergi_9697928.html Accessed on May 03, 2023.
- Şekil 12:** Almlık, ÖYKAM 2011/356E, Çetin, Ö. H. (2017). Ödemiş Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi'nde teşhirde bulunan kadın takılarının değerlendirilmesi. *İzmir Araştırmaları Dergisi*, (5), 115–131.
- Şekil 13:** Gümüş Tepelik, ÖYKAM, 2011/351, Çetin, Ö. H. (2017). Ödemiş Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi'nde teşhirde bulunan kadın takılarının değerlendirilmesi. *İzmir Araştırmaları Dergisi*, (5), 115–131.
- Şekil 14:** Gelin Başlığı, İzmir Ödemiş. Criel, J.-M. *1900-1925, Kavak Costume Collection- Antwerp/Belgium* <https://www.pinterest.com> Accessed on May 03, 2023.
- Şekil 15:** Gelin Başlığı, İzmir, Ödemiş. İzmir Olgunlaşma Enstitüsü. *Ege Bölgesi yöresel kadın başlıkları, Ege Bölgesi Kadın Başlıkları Sergisi*, https://izmirolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/ege-bolgesi-kadin-basliklari-sergisi-sanal-sergi_9697928.html Accessed on May 03, 2023.
- Şekil 16:** Kacar, N. *Pullu kadife fes, Denizli Çal yöresi*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü. Milletlerarası 9. Türk Halk Kültürü Kongresi Maddi Kültür.
- Şekil 17:** Kacar, N. *Tepesi güllü ipek markizet pürgü ve kenarı tığ oyulu dikdörtgen yazma, Denizli Çal yöresi*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, Milletlerarası 9. Türk Halk Kültürü Kongresi Maddi Kültür,
- Şekil 18:** Kacar, N. *Gümüş pullu çingil fes, Denizli Çal yöresi*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, Milletlerarası 9. Türk Halk Kültürü Kongresi Maddi Kültür, Nesrin Kacar.
- Şekil 19:** Gürkan, Ç. (2023). *Aydın ili Kuşadası yöresinden esinlenerek tasarlanan gelin başlığı, dijital illüstrasyon*.
- Şekil 20:** Gürkan, Ç. (2023). *Teknik Çizim: Aydın Kuşadası gelin başlığından esinlenerek uygulanan kadın başlığına ait teknik çizim*. Procreate.
- Gürkan, Ç. (2023). *Aydın Kuşadası bölgesine ait gelin başlığı ve bu başlıktan esinlenerek uygulanan kadın başlığına ait uygulama görselleri*,
- Şekil 21:** Gürkan, Ç. (2023). *Aydın Kuşadası bölgesine ait gelin başlığı ve bu başlıktan esinlenerek uygulanan kadın başlığına ait uygulama görselleri*.
- Şekil 22:** Criel, J.-M. *İzmir Ödemiş Gelin Başlığı, 1900-1925, Kavak Costume Collection- Antwerp/Belgium* <https://www.pinterest.com> Accessed on May 10, 2023.
- Şekil 23:** Gürkan, Ç. (2023). *İzmir Ödemiş yöresine ait gelin başlığından esinlenerek uygulanan kadın başlığına ait uygulama görselleri*.
- Şekil 24:** Gürkan, Ç. (2023). *Teknik Çizim: İzmir Ödemiş yöresine ait gelin başlığından esinlenerek uygulanan kadın başlığına ait teknik çizim*. Procreate.
- Şekil 25:** Gürkan, Ç. (2023). *Denizli Çal yöresine ait gelin başlığından esinlenerek uygulanan kadın başlığına ait uygulama görselleri*.
- Şekil 26:** Kacar, N. *Denizli Çal yöresi gelin başlığı*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, Milletlerarası 9. Türk Halk Kültürü Kongresi Maddi Kültür.
- Şekil 27:** Gürkan, Ç. (2023). *Denizli ili Çal yöresine ait gelin başlığından esinlenerek uygulanan başlığa ait dijital illüstrasyon*. Procreate.
- Şekil 28:** Gürkan, Ç. (2023). *Denizli ili Çal yöresine ait gelin başlığından esinlenerek uygulanan kadın başlığına ait teknik çizim*. Procreate.
- Şekil 29:** Gürkan, Ç. (2023). *Denizli Çal yöresine ait gelin başlığından esinlenerek uygulanan kadın başlığına ait uygulama görselleri*